

ROND

GANG

DOOR

DE

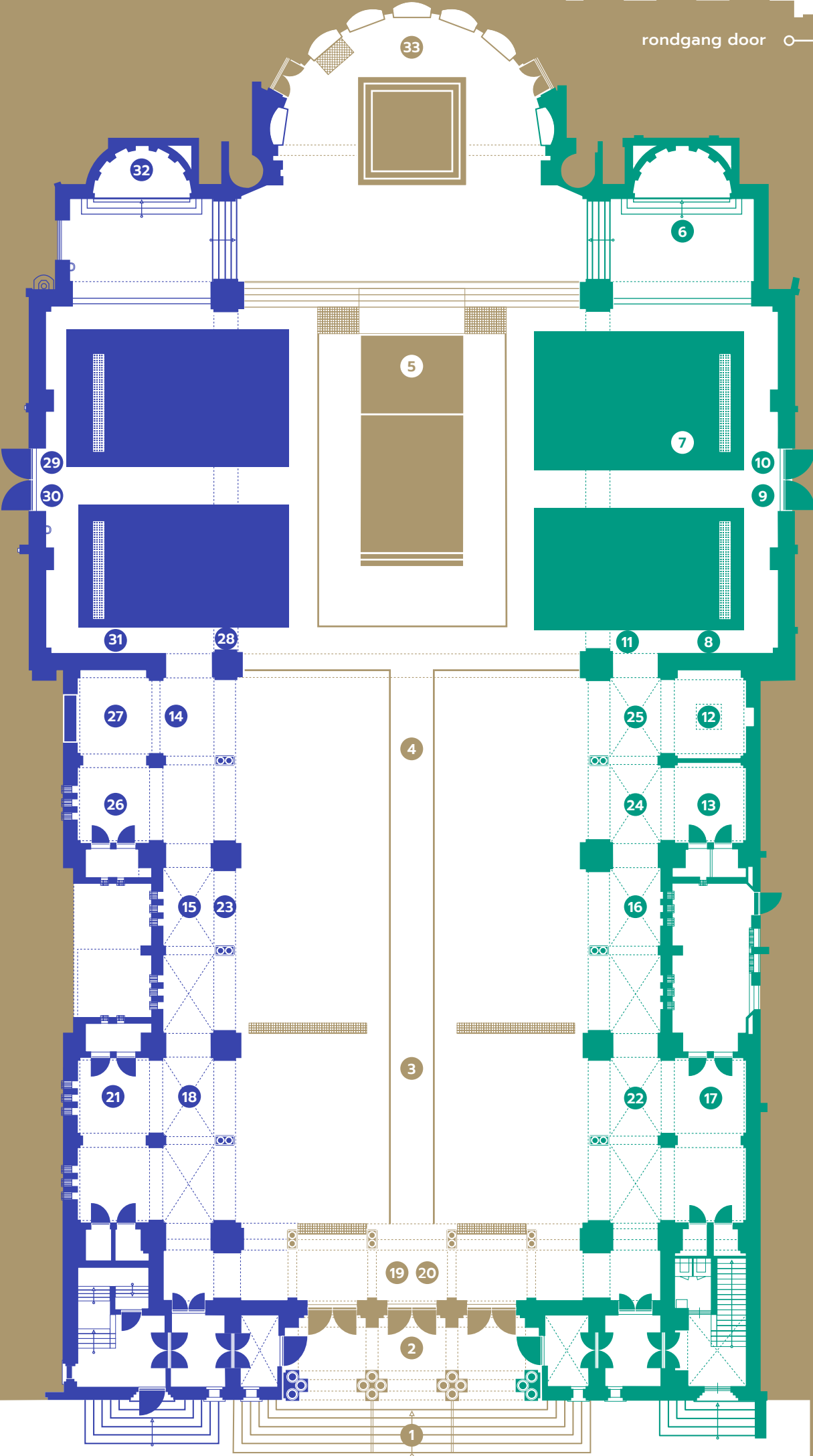
KATHE

DRAAL

HH. LAURENTIUS EN ELISABETH

ROTTERDAM

rondgang door ○

VOORWOORD | pagina 4

- 1 DE VOORGEVEL | pagina 5
- 2 IN DE PORTIEK | pagina 6
- 3 HET MIDDENSCHIP | pagina 6
- 4 DOOR HET MIDDENPAD | pagina's 7, 8
- 5 OP HET PRIESTERKOOR | pagina's 9, 10, 11, 12
- 6 IN DE SACRAMENTSKAPEL | pagina's 13, 14
- 7 IN DE RECHTER DWARSBEUK | pagina 14
- 8 HET LAURENTIUSRAAM | pagina 15
- 9 BIJ DE ELISABETHSCHILDERING | pagina 15
- 10 VOOR HET GELIJKENISSENRAAM | pagina 16
- 11 VERDER DOOR DE DWARSBEUK | pagina 16
- 12 IN DE DOOPKAPEL | pagina 17, 18
- 13 IN DE DON BOSCOKAPEL | pagina 18
- 14 HET DON BOSCORAAAM | pagina 19
- 15 HET WILLIBRORDRAAM | pagina 19
- 16 DOOR DE RECHTER ZIJBEUK | pagina 20
- 17 DE MOEDER TERESAKAPEL | pagina 20
- 18 HET ANNARAAM | pagina 21
- 19 ONDER HET JUBEE | pagina 21
- 20 ACHTERIN DE KATHEDRAAL | pagina 22
- 21 DE MARIA- ANNEX BIECHTKAPEL | pagina's 22, 23
- 22 HET LIDWINARAAM | pagina 23
- 23 DOOR DE LINKER ZIJBEUK | pagina 24
- 24 HET GERARDUSRAAM | pagina 24
- 25 HET BONIFATIUSRAAM | pagina 24
- 26 IN DE ANTONIUSKAPEL | pagina 25
- 27 IN DE JOZEFGAPEL | pagina 25
- 28 IN DE ZIJBEUK | pagina 26
- 29 HET BERGREDERAAM | pagina 26
- 30 BIJ DE ELISABETHSCHILDERING | pagina 26
- 31 HET APOLLONIARAAM | pagina 27
- 32 IN DE LOURDESKAPEL | pagina's 27, 28
- 33 DE ACHTERGEVEL | pagina 28

RONDLEIDINGEN | pagina 29

VOOR- WOORD

'Dit boekje is een bijzondere gids die u in woord en beeld wegwijs maakt in de kerk HH. Laurentius en Elisabeth.'

Het woord kerk is verbonden met het Griekse woord 'Kurios'. Dat betekent: 'Heer' en verwijst naar Jezus Christus. Deze monumentale kerk is op de eerste plaats het huis van de Heer, een plaats van geloof en van gebed.

Steeds opnieuw staan de deuren van de kerk open om mensen te ontvangen, gelovigen zowel als niet-gelovigen.

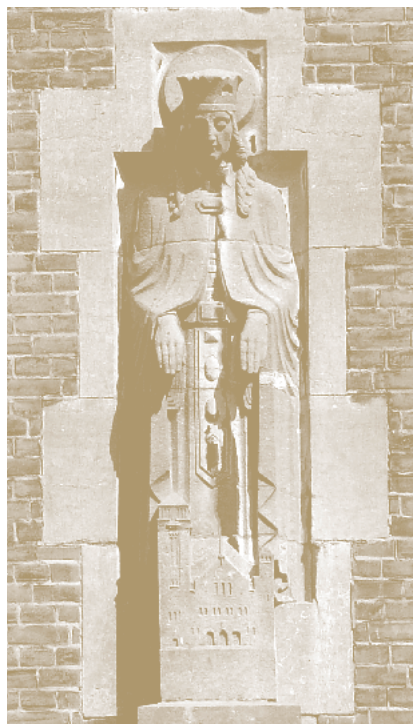
Talrijke ramen, beelden en teksten vertellen de boodschap van het katholiek geloof, geïnspireerd door het Oude Testament en Nieuwe Testament en de geschiedenis van God met de mensheid in de Kerk en in de wereld, de eeuwen door.

Ik spreek de hoop uit dat deze gids u uitleg en inzicht geeft in dit kerkgebouw, zodat u net als vele andere bezoekers geïnspireerd wordt door de boodschap van het Evangelie en de liefde van Jezus Christus leert kennen of herontdekt.

+ J. van den Hende
Bisschop van Rotterdam

DE VOORGEVEL

De architect van dit rijksmonument stond bij de constructie het profiel van de Wartburg voor ogen, het nog steeds bestaande kasteel waar de heilige Elisabeth van Hongarije in haar huwelijksjaren woonde.

De architect heeft, om de zware “kasteelgevel” te verlevendigen, tussen de ingangsdeuren en het kerkhek achter drie rondbogen een open ruimte geschapen en alle ramen, maar vooral de twee zijdeuren, verdiept in de voorgevel aangebracht om reliëfwerking te verkrijgen.

Het hele kerkgebouw is in de vorm van een Latijns kruis gebouwd. Aan de voorgevel van de kathedraal kunt u drie gestileerde stenen kruisen ontdekken, waarvan er één omgeven is door de woorden “*O Crux ave, spes unica*” (Gegroet o Kruis, enige hoop).

Twee apostelen hebben hun naam gegeven aan de luidklokken die in de toren hangen, namelijk Petrus en Johannes, de derde klok heet Gerardus.

- 1 Tegen de grote zijgevels van de kathedraal zijn enkele monsterlijke koppen aangebracht die symbolisch de kwade invloeden die het kerkgebouw bedreigen, moeten afschrikken.

Links van de buitentrappen herinnert een grijze gedenksteen aan de architect van de kerk P. G. Buskens (1872-1939).

- 2 Boven de ingang toont een door kunstenaar Leeflang gehouwen reliëf Elisabeth die beschermend de handen uitstrekt over een verkleind model van de kerk.

U moet, zoals bij vrijwel alle kerken, eerst treden beklimmen. Dit geeft aan dat God hoger is dan wij en dat wij daarbinnen ons hart gaan verheffen (*Sursum corda*). Aan het kerkhek is een mooi bewerkt kruis bevestigd, waarin links de Heilige Schrift met de letters Alfa en Omega staat aangegeven en een roos (symbool van Elisabeth), met ernaast de naam van de kathedraal en de wapens van vorige bisschoppen, terwijl bovenaan het wapen van het bisdom Rotterdam staat.

2

IN DE PORTIEK

In deze voorhal hangen heel bijzonder gesmede lampen en in de vloer zijn drie grote kruisen aangebracht, waarmee wordt aangeduid dat wij gewijde grond betreden. Deze portiek heeft kunstig gemetselde kleine gewelven en is in twee kleuren baksteen uitgevoerd. De kerk betreden we vervolgens via de magnifieke hoofddeuren.

Boven de linker deur staat in de smalle raamstijl geschreven "*Venite exultemus Domino*". Dit betekent: "Komt, laten wij ons verheugen in de Heer". Daarboven ziet u een in hout uitgesneden aanduiding van God de Vader met twee menselijke figuurtjes eronder.

Boven de middelste deur staat de volgende oproep: "*Jubilemus Deo salutari nostro*". Dit betekent: "*Laten wij jubelen in God ons heil*" en daarboven het XP-teken en de A en Q. Dit zijn de eerste en laatste letter uit het Griekse alfabet: een aanduiding van Christus die het Begin en het Einde is.

Boven de rechter deur is "*Venite adoremus Dominum*" te lezen ("*Komt, laten wij de Heer aanbidden*") en daarboven is de Heilige Geest in houtsnijwerk uitgebeeld, weer samen met twee mensfiguren die de Geestesgaven ontvangen.

3

HET MIDDENSCHIP

Het interieur is uit gele verblendsteen opgetrokken en de korte bogen rusten op dubbele kolommen van graniet uit Beieren, die onderaan een basement van hardsteen hebben en bovenaan een gedecoreerd zandstenen kapiteel.

De decoraties aan die kapitelen, allemaal symbolen in ondiep-reliëf, zijn alle verschillend.

De kerk is 67 meter lang, heeft een breedte van 33 meter en de hoogte onder de koepel is 24 meter. Dit middenschip met zijn machtige lijnenspel is uitzonderlijk breed en wordt overwelfd door halve cirkelbooggewelven, waarvan de traveeën verdeeld worden door gemetselde bogen met een enorme spanning.

De muren van het schip zijn gesloten wanden, maar deze zijn op drie verschillende manieren opengewerkt. Onderaan door de prachtige paarsgewijs geplaatste bogen die toegang geven tot de zijbeuken. Daarboven door het in de muur uitgespaarde triforium en tenslotte door de imposante Romaanse glas-in-loodramen. De stijl van dit gebouw is een variatie op het Neo-Romaans.

De kerk is op 1 mei 1908 ingezegend, maar de hele voorgevel en het deel van de kerk daar vlak achter waren toen nog niet voltooid. Dit deel kon pas na de Eerste Wereldoorlog tot stand komen, zodat het voltooid gebouw op 8 mei 1922 is geconsacreerd. Die twee bouwfasen zijn nog duidelijk te zien aan de vloer in de looppaden. U loopt eerst twaalf meter over een tegelvloer van 1922 en daarna pas over de mozaïekvloer van de Gentse kunstenaar Pichu die vele jaren eerder tot stand kwam.

DOOR HET MIDDENPAD

1 Langs de gevel van het schip staat links het beeld van Leonardus van Veghel, één van de Martelaren van Gorcum die om hun geloof in de Eucharistie en hun trouw aan de bisschop van Rome in 1572 in Brielle door de Watergeuzen zijn gedood. Brielle is een van de bedevaartplaatsen van het bisdom Rotterdam geworden vanwege de aanwezigende relikeschrijn en de in ere gehouden exacte plek van hun marteldood.

Rechts ziet u Franciscus van Assisi (+ 1226), een door kunstenaar Leeflang uit Franse zandsteen gehouwen beeld.

Boven u in het gewelf bevindt zich een rooster, dat een van de hoofddeugden uitbeeldt: de Matigheid, oftewel de Temperantia, gesymboliseerd door een zandloper. Achterin de kerk staan de zeven gaven van de Heilige Geest in gouden letters op de muur: "wijsheid, verstand, raad, sterkte, wetenschap, godsvrucht en vreze des Heren."

Links en rechts in het middenschip van de kerk, vlak boven de bogen, staan de vruchten van de Heilige Geest vermeld. Dat zijn er twaalf: "zachtmoedigheid, lankmoedigheid, getrouwheid, bescheidenheid, zelfbeheersing, kuisheid, liefde, blijdschap, vrede, geduld, welwillendheid en rechtschapenheid." Ze zijn geschilderd door Jan Meily.

Op de buitenkant van het jubee staan de volgende woorden uit Psalm 150 geschreven: "Laudate eum in chordis et organo", wat betekent: "Looft Hem met snaren en fluit". Het woord "jubee" is afkomstig van "Jube, domine, benedicere". Dit betekent: "Gelieve, heer, mij te zegenen" en is de

zin waarmee diakens alvorens het Evangelie voor te lezen de zegen aan de priester vragen. Omdat in de Jonge Kerk de plek van de zangersgroep zich vlak naast de lezenaar bevond, werd ook die plek jubee genoemd. Nu is die naam meegegaan naar het zangersbalkon. Op dit jubee bevindt zich ook het monumentale Duits-romantische orgel, voorzien van Franse elementen, met zijn prachtige geluid uit bijna drieduizend pijpen.

Iets verder in de kerk ziet u boven uw hoofd de tweede deugd vermeld: Voorzichtigheid, het wijze beleid, oftewel de Prudentia, gesymboliseerd door een slang, omdat Christus in het Evangelie zegt: "Wees voorzichtig als de slangen."

Links ziet u Tarcisius (3e eeuw) staan, het Romeinse jongetje dat de heilige Communie wegbracht naar een zieke (zie zijn hand tussen zijn kleding) en deze dienst met zijn leven heeft moeten bekopen. Hij is de patroon van de altaardienaren en staat daarom in misdienaarskleding afgebeeld.

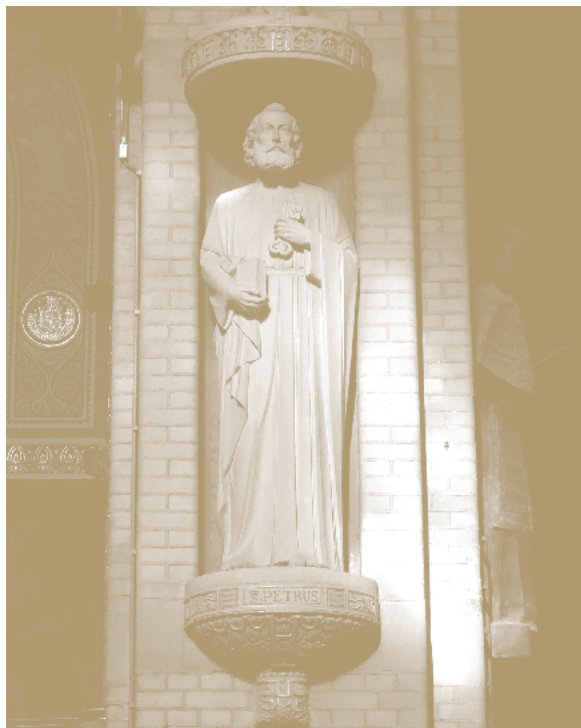
Rechts staat het meisje Agnes en u ziet dat ze een lammetje draagt (omdat haar naam zoveel op het woord "agnus", dat lam betekent, lijkt). Zij werd in 304 vermoord, omdat zij weigerde met de zoon van de prefect van Rome te trouwen, omdat, zo zei ze, Christus haar bruidegom was. Deze en bijna alle volgende beelden zijn in Franse zandsteen uitgevoerd door de Haagse beeldhouwer J. Timmermans.

Weer verder in het gewelf is de derde kardinale deugd afgebeeld: de Sterkte, oftewel de Fortitudo, aangeduid door een leeuw.

- Rechts prijkt een beeld van moeder Anna met de nog jonge Maria tegen zich aan. Tegen dezelfde pilaar, om de hoek, staat een beeld van de zeer pastorale pastoor van de Franse plaats Ars, Johannes Vianney (+ 1859), de man die vooral beroemd is geworden als bijzonder geliefde biechtvader. Op de pilaar tegenover Anna staat Jozef, de voedstervader van Jezus. Op kerstvoorstellingen en schilderijen ziet hij er altijd als een stokoude grijsaard uit. Dat wordt met opzet gedaan om duidelijk te laten zien dat hij de vader van Jezus niet was en zelfs niet kon zijn. Het bisschopsbeeld om de hoek van deze zelfde pilaar stelt Alfonsus de' Liguori (+ 1787) voor, een achttiende-eeuwse rechtsgeleerde uit Napels die de congregatie van de Redemptoristen heeft gesticht.

OP HET PRIESTERKOOR

1

2

De lezeaar, waarop het boek met Gods Woord ligt, toont koning David die de psalmen heeft gedicht en paus Gregorius, die ze heeft getoonzet.

Het witmarmeren altaar van het architectenbureau Van den Bosch, Hendriks en Campman is centraal in de kerk opgesteld, immers onder de koepel en op de kruising van schip en dwarsbeuken. Het altaar staat op een zwartmarmeren vloer, omgeven door een lager platform van grijze plavuizen. In dit altaar rusten relikwieën van heiligen. In het altaarblad zijn vijf kruisjes uitgekapt als verwijzing naar Christus' vijf wonden. De woorden *"Groot is uw loon in de Hemel"* (de slotzin van de acht zaligsprekingen) staan hoog boven uw hoofd in de koepel geschreven, precies boven het altaar, rondom een afbeelding van de hemelse Stad.

In het gewelf van de linker zijbeuk ziet u de vierde hoofddeugd vermeld: de Gerechtigheid, oftewel de Justitia, gesymboliseerd door een weegschaal.

- 1 In deze kathedraal wordt het altaar geflankeerd door de apostelen Petrus en Paulus. Petrus, linksvoor tegen die grote pilaar, heeft een sleutel in de hand, omdat Christus tegen hem heeft gezegd, dat hij de *"sleutels van het Rijk der Hemelen"* ontvangt.

- 2 Naast deze Prins der Apostelen prijkt het bijzondere beeld van Laurentius (225-258), de patroon van het bisdom, van de stad Rotterdam en van deze kathedraal. Dit bronzen beeld stamt uit

1988 en is door Lancelot Samson vervaardigd. Het rooster, waarop hij gedood is, is zijn attribuut geworden en daaraan is hij altijd te herkennen. Het benodigde geldbedrag is door een onbekende weldoener aan de toenmalige bisschop van Rotterdam, Mgr. Bär, geschonken, die na overleg met de plebaan toen dit beeld heeft laten vervaardigen. Laurentius had als diaken de zorg voor de armen, zodat u dus zelf mag uitmaken of het boek dat Laurentius daar in zijn hand houdt een evangelieboek is of een kasboek. Eronder bevindt zich een koperen houder met een relikwie van de heilige.

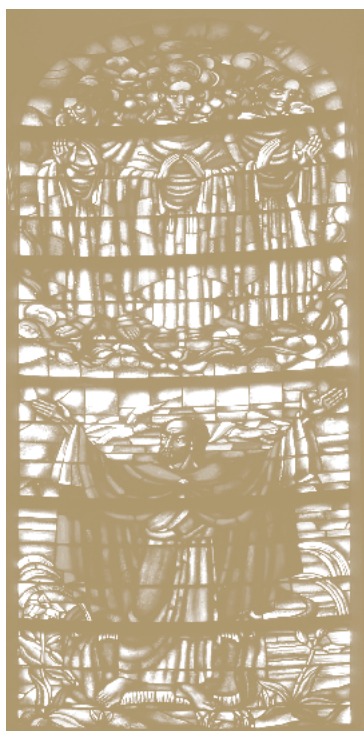
Het symbool van de evangelist Matteüs is aan alle kanten van deze pilaar te zien: een gevleugeld mensenhoofd.

Het beeld van bisschop Willibrord (+ 739) is afkomstig van de kerk aan de Beukelsdijk.

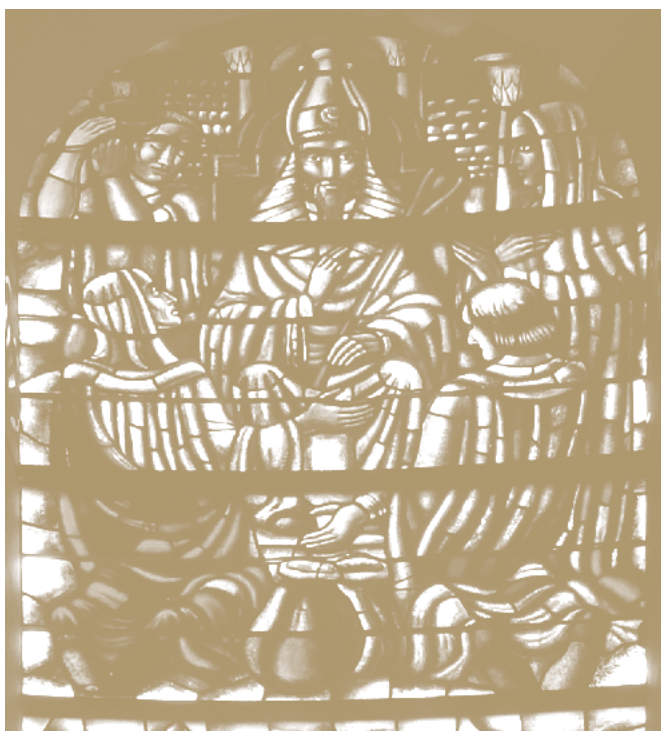
Aan weerszijden van de apsis ziet u twee kolossale aartsengelen geschilderd; het zijn Michaël, de strijder Gods en Gabriël, de boodschapper. Bovenaan in de apsis heeft kunstenaar Dunselman een visioen van de profeet Ezechiël weergegeven. De Heer op zijn troon, omgeven door de vier evangelisten met hun symbool. Bovendien de in de Evangelies vermelde apostelen: *"Zij zullen met Hem op tronen zetelen"*.

De ramen in de apsis zijn met hun warme kleuren vervaardigd door glazenier Henk Asperslagh. Ze staan alle in verband met Christus' offerdood, zijn verrijzenis of met de Eucharistie.

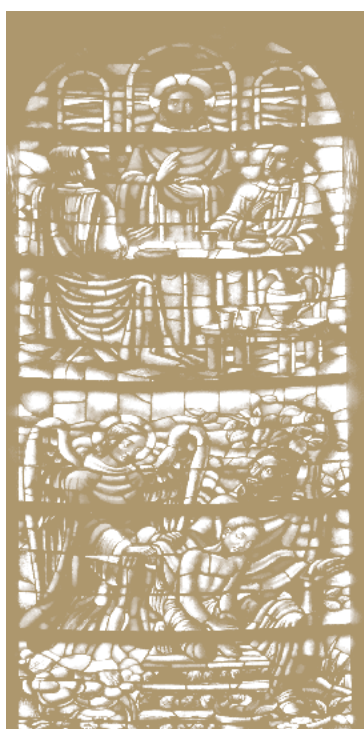
5

3

5

4

6

7

8

- 3 Als u de bovenste afbeeldingen van rechts naar links bekijkt, herkent u eerst uiterst rechts de drie Joodse jongelingen, die in de vuuroven van koning Nebukadnezar waren geworpen en ongedeerd bleven. Daarnaast ziet u een Israëlitisch gezin staande het paaslam eten vlak voor de uittocht uit Egypte. En daarnaast wordt de jongeling van Naïm door Christus uit de dood opgewekt.

Vervolgens ziet u de wonderbare broodvermenigvuldiging. Centraal is het glas-in-loodraam

- 4 *"Christus aan het kruis"* (met Maria en Johannes ernaast) aangebracht. Vervolgens ziet u de Emmaüs-gangers aan tafel zitten op het moment dat ze Christus herkennen. Daarnaast zijn we op de bruiloft in Kana, waar Christus ons met het wonder van water in wijn veranderen een teken gaf, dat Hij ons waterige kleurloze leven wil veranderen in een kleurrijk, gloedvol, spiritueel bestaan.
- 5 Op het volgende raam zit Jakobs zoon Jozef als onderkoning van Egypte als een soort farao op zijn troon met complete uitmonstering, zodat zijn broers hem dus niet herkennen. Tenslotte ziet u Noach samen met zijn vrouw en zonen een offer opdragen, terwijl de verlaten ark in de verte overbodig ligt te wezen.

Als u nu van links naar rechts de onderste afbeeldingen bekijkt, ziet u eerst de sterke Simson een jonge leeuw verscheuren als deze hem aanvalt, waarna hij, enige tijd later, in het kadaver een bijenzwerm en heerlijk honing aantreft, zodat hij op het idee komt van de volgende raadselspreuk:

6 *"Voedsel kwam te voorschijn uit de veelvraat, zoetigheid uit de geweldenaar."* Vervolgens ziet u Mozes en het manna, waarmee de Israëlieten in de woestijn gevoed worden. Daarnaast slaat Mozes met zijn staf water uit de rots. Op het volgende raam wil Abraham zijn zoon Isaak offeren. Het is heel zinvol dat de paradijsboom hier is afgebeeld. Deze boom wordt al vanaf vroegchristelijke tijden met de kruisboom, de "boom des levens", vergeleken, omdat door de kruisdood dat paradijs weer toegankelijk is gemaakt.

U ziet de hogepriester Melchisedek een offer van brood en wijn opdragen na Abrahams overwinning op zijn vijanden. Op het raam ernaast keren Jozua en Kaleb als verspieders van het Beloofde Land hieruit terug met een reusachtige druiventros, daarmee aangevend dat het een verrukkelijk land is dat God wil schenken. Vervolgens kunt u Daniël ongeschonden in de leeuwenkuil van Babel aantreffen. Uiterst rechts is Jona uit de buik van het zeemonster ontsnapt.

Op het grote koperen kruis achter de bisschopszetel staat *"Sito"* geschreven (*"Ik heb dorst"*), een van Christus' woorden die Hij vanaf het kruis sprak. Christus zegt in de Apocalyps: *"Ik ben de A en de Ω"*, wat hetzelfde betekent als: *"Ik ben de Eerste en de Laatste, de Oorsprong en het Einde."* Die eerste en laatste letter van het Griekse alfabet komen op verschillende plaatsen in onze kathedraal voor. Ze zijn onder andere links en rechts op het priesterkoor te zien, hoog tegen de muur.

De Latijnse muurtekst rondom de bisschops-troon (*"Sedenti in Throno et Agno Benedictio et Honor et Gloria et Potestas"*) is eveneens uit het bijbelboek Openbaring afkomstig. De vertaling

luidt: *"Aan Hem die op de troon is gezeten en aan het Lam zij lof en eer en roem en kracht."*

In deze kathedraal staat misschien wel de meest moderne troon van Europa, vervaardigd van het materiaal perspex, ontworpen door professor Haak. In de hoge rugleuning van de bisschopszetel staat het bisschoppelijk wapen gegraveerd. U ziet onder andere het Lam Gods, het rooster van Laurentius en de spreuk: *"Dat wij Hem dienen zonder vrees."*

Juist deze troon is het die maakt dat dit geen gewoon kerkgebouw is, maar een kathedraal, het gebouw waar de cathedra, de zetel, van de bisschop staat. Dit gebouw, als eigen kerk van de bisschop, is dus de centrale kerk, de voornaamste kerk, de hoofdkerk, de moederkerk van het bisdom Rotterdam (waarvan de grenzen groten-deels samenvallen met de provincie Zuid-Holland). Op hoogfeesten en verschillende andere dagen door het jaar celebreert de bisschop altijd in zijn eigen kathedraal. Op Witte Donderdag wijdt hij hier de heilige Oliën en hier worden ook door hem de diaken- en priesterwijdingen verricht.

De indrukwekkende wandschildering van het Laatste Avondmaal achter de bisschopstroon is door de kunstenaar Jan Dunselman vervaardigd.

Links van deze wandschildering staat een engel met dampende wierookschalen geschilderd met de tekst *"Adoro te devote, latens Deitas"*. Dat wil zeggen: *"Ik aanbid u eerbiedig, verborgen Godheid."* Rechts is een engel met driearmige kandelaars te zien en de vervolgwoorden *"Quae sub his figuris vere latitas"*, oftewel: *"Die onder deze gedaanten werkelijk schuilt."*

Aan de apsis, de halfronde muur achter de bisschopstroon, bevindt zich allerlei beeldhouwwerk. Dit is vervaardigd door kunstenaar Timmermans en is een geschenk van architect Buskens die de kerk heeft ontworpen. U ziet er een tiental pilasters die bovenaan elk een gebeeldhouwd reliëf hebben: een kerk, lelies, een hand die een brandende toorts vasthoudt, druiven, passiebloemen, of een Griekse vaas. De pilasters zijn met elkaar verbonden door een lange rand van korenaren en wingerdbladeren die natuurlijk aan het Brood en de Wijn van de Eucharistie moeten herinneren.

Aan die rand hangen negen stenen schilden, waarop allerlei symbolische voorstellingen gebeeldhouwd zijn. Op die schilden ziet u van links naar rechts afgebeeld: drie vervlochten ringen (= de Drieëenheid), het XP-monogram (= een geheimnisvolle aanduiding van Christus), de lijdenswerktuigen, het IHS-monogram (= een aanduiding van Jezus), een pelikaan met jongen (= de Heer die ons met zijn bloed voedt), twee duiven pikkend in een schaal (een zeer oud christelijk symbool), een feniks uit het vuur herrijzend (= Christus' opstanding), een duif met een olijftakje (uit het diepzinnige verhaal van de zondvloed) en een pauw in vol ornaat (symbool voor onsterfelijkheid).

De zitplaatsen die u onderaan die muur ziet, zijn de officiële zitplaatsen van het kathedrale kapittel, de groep kanunniken die de bisschop bijstaan in het bestuur en die zijn functie overnemen als er geen bisschop is.

- 9 In deze halfronde cirkel achter de troon zijn vloer-mozaïeken aangebracht die door de Rotterdamse kunstenaars Simonis en Storni zijn gemaakt en die de zeven hoofdzonden symboliseren: de ijdelheid (een pauw), de hebzucht (een wolf), de onkuisheid (een beer), de afgunst (twee fabel-dieren), de onmatigheid (een vos), de gramschap (een egel) en de traagheid (een slak).

Aan de linkerzijde ziet u de eerste steen ingemetseld met de datum 23 april 1907. De plaatsing van deze steen op een hoek verwijst naar het Schriftwoord: *"Zie, ik leg in Sion een steen, een uitverkoren kostbare hoeksteen, en wie op hem vertrouwt, zal niet worden teleurgesteld"*, waarmee indirect vanzelfsprekend Christus wordt bedoeld.

De heilige Oliën, die bij de toediening van vier van de zeven Sacramenten worden gebruikt, worden bewaard in dat afgesloten nisje boven de eerste steen.

De vier elementen waaruit onze aarde is opgebouwd, zijn door de twee genoemde Rotterdammers in mozaïek uitgevoerd bovenaan de treden van het priesterkoor: het water (weergegeven door een vis), de aarde (gesymboliseerd door een olifant), de lucht (een duif) en het vuur (een soort draak).

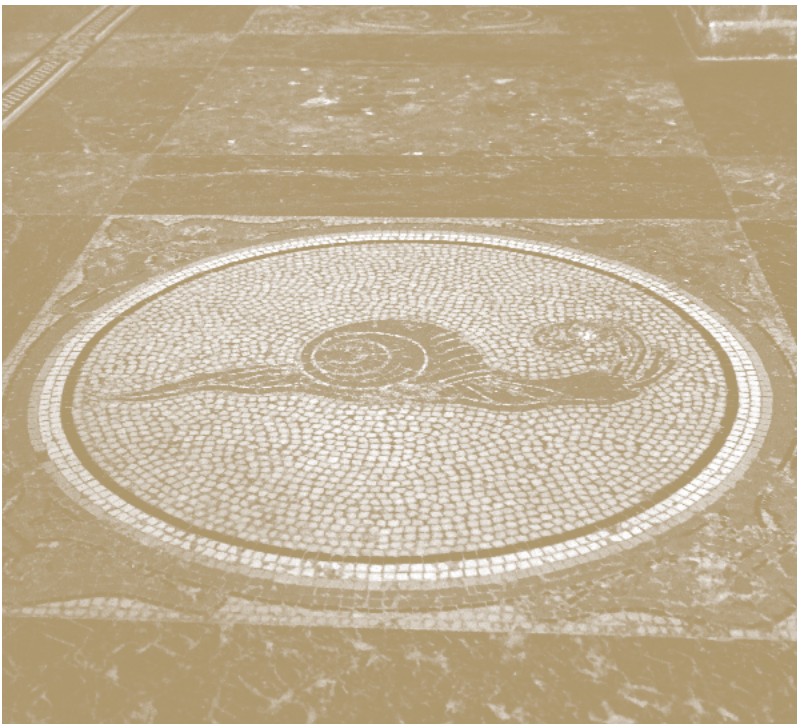
Uiterst links in de vloer is het familiewapen aangebracht van de pastoor die deze kerk heeft gebouwd.

Het grote Mariabeeld op het priesterkoor is van zilveren kroontjes voorzien. Het beeld van Elisabeth (1207-1231) aan de rand van het priesterkoor draagt rozen in haar schoot en beneden haar in de vloer is het wapen van haar kasteel de Wartburg als mozaïek ingelegd.

Paulus houdt als attribuut een zwaard vast, omdat hij Gods Woord wel eens met zo'n wapen heeft vergeleken. Op deze pilaar tussen priesterkoor en Sacramentskapel is aan alle vier zijden op ooghoogte een adelaar afgebeeld, het symbool van de apostel en evangelist Johannes.

10

9

10

BIJBELTEKSTEN

Galaten 5:22; Matteüs 5:12; Matteüs 16:19;
Rechters 14:14; Matteüs 19:28;
Johannes 19:28; Openbaring 1:17;
Openbaring 5:13

IN DE SACRAMENTSKAPEL

1

2

3

U staat nu voor de Sacramentskapel waar permanent de heilige Eucharistie wordt bewaard, wat onder andere te zien is aan de dag-en-nacht brandende godslamp, een geschenk van een parochiaan. Kathedralen hebben een afzonderlijke kapel voor het heilig Sacrament. Hier ligt weer een mozaïekvloer van de genoemde kunstenaar uit het Belgische Gent.

Op de tombe van het altaar staan in het Latijn Luthers woorden *"Gott ist ein glühender Backofen voller Liebe"*. Luther (+ 1546) verbleef immers driehonderd jaar na Elisabeth in de Wartburg. Hij woonde er één jaar en vertaalde er het Nieuwe Testament. Links op de tombe staat een vis met een korf broden, wat een oeroude symbolische aanduiding van Christus en de Eucharistie is, en rechts een lam en een boek, wat verwijst naar de Apocalyps waarin het Lam Gods het boek met de zeven zegels opent (Openbaring hoofdstuk 5).

- 1 Twee engelen staan in de koperen tabernakeldeuren gedreven en twee door de Rotterdamse kunstenaar A.J. Margry gebeeldhouwde knielen de engelen kijken op naar het marmeren Christusbeeld, door dezelfde kunstenaar uit Italië Carrarisch marmer gehouwen, met eronder de woorden *"Gij zijt de Koning der Glorie"*.

Naast dit beeld zijn zes evangelische momenten geschilderd die alle rechtstreeks met liefde te maken hebben. Uiterst links maakt Maria Magdalena, de vrouw *"die veel heeft liefgehad"*, Jezus' voeten met haar tranen nat en droogt ze met haar haren af. Daaronder staan Jezus' woorden: *"Haar zijn veel zonden vergeven, omdat zij veel heeft bemind."* De bekende kerk Sainte-Madeleine in

Parijs is naar deze bekeerde prostituee genoemd. Eeuwenlang is zij in Vézelay in Frankrijk begraven geweest en bij de Franse Revolutie zijn haar beenderen met opzet verbrand.

Daarnaast zijn twee deelnemers aan het Laatste Avondmaal afgebeeld: Jezus met zijn lievelingsapostel Johannes, vergezeld van de woorden: *"Wie in de liefde blijft, blijft in God en God in hem."* Christus verschijnt aan Kefas en vraagt: *"Petrus, bemint ge Mij?"* En Petrus' antwoord staat eronder: *"Heer, U weet alles; U weet dat ik U liefheb."*

Rechts staan Jezus en de *"ongelovige"* Thomas afgebeeld met eronder het pregnante verzoek: *"Leg uw hand in mijn zijde."* Maria en haar zus Marta ontvangen Jezus op visite, waarbij de bezige Marta te horen krijgt: *"Een ding slechts is noodzakelijk en Maria heeft het beste deel gekozen."* Tenslotte ziet u Christus in gesprek met de Samaritaanse vrouw, de vrouw met de vele echtgenoten, die vraagt: *"Heer, geef mij van dat water en ik zal nooit dorst meer hebben."*

In de koepel van deze kapel doorboort een soldaat de zijde van Christus, waarvan Maria en Johannes getuigen zijn, terwijl erboven de Geest in de gedaante van een duif en Gods uitgespreide handen te zien zijn. Op de achtergrond zien we Jeruzalem achter zijn stadsmuur.

2

3

Hoog boven het altaar kunt u een regel uit het verhaal van het Laatste Avondmaal lezen: *"Cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos"* enzovoorts, wat betekent: *"Jezus die de zijnen in de wereld bemind had, gaf hun een bewijs van zijn liefde tot het uiterste toe."*

IN DE RECHTER DWARSBEUK

Het tafereel *"Laat de kinderen tot Mij komen"* staat als prachtige grote muurschildering linksboven afgebeeld. De Goede Herder met het verloren schaap ziet u links op de triomfboog staan met de tekst: *"Ik heb mijn schaap gevonden dat verloren was."* Geheel rechts kunt u de verloren zoon herkennen in de liefdevolle ontmoeting met zijn vader die verzucht: *"Deze zoon van mij was verloren en is teruggevonden."*

Rechtsboven ziet u een schildering van Margareta-Maria Alacoque (+ 1690) die in de 17e eeuw de devotie tot het Heilig Hart bevorderde na haar visioenen. Op de rechtermuur staan de beloften van Jezus aan Margareta-Maria geschreven, bij de twee raampjes met zonnebloemen, de bloemen die zich altijd richten naar de zon, zoals wij ons richten naar Christus, onze Zon. Eronder staat een indrukwekkende Piëtasculptuur. Eigenlijk is deze héle door Jan Dunselman beschilderde Sacramentskapel aan de liefde gewijd.

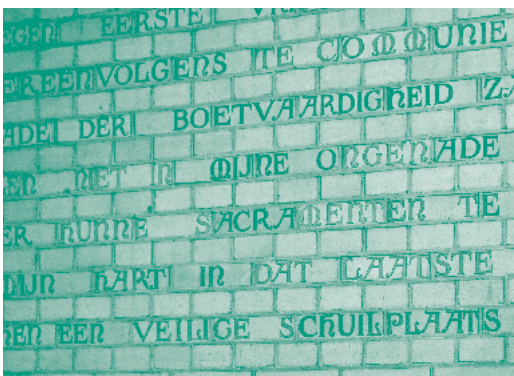
U ziet hier de laatste van de veertien kruiswegstaties, de grote schilderingen die in de gehele kerk op de zijmuren door Jan Dunselman zijn aangebracht en die de kruisgang van Jezus uitbeelden van zijn veroordeling tot zijn begrafenis.

In beide dwarsbeuken van de kathedraal kijken enkele stenen engelhoofden de kerk in.

De Acht Zaligsprekingen, een onderdeel van Christus' Bergrede, staan in verkorte vorm met kolossale letters op de muur geschilderd, vier boven de deuren in de linker beuk en vier in de rechter. De acht zaligsprekingen staan óók nog geschreven op de acht ramen van glazenier Henk Asperslagh. Elk van die ramen is aan een heilige gewijd en telkens wordt één van de zaligsprekingen op die heilige toegepast.

BIJBELTEKSTEN

Jesaja 28:16; Openbaring 5;
Psalm 24:10

HET LAURENTIUSRAAM

1

- 1 Tegenover de Sacramentskapel bevindt zich het raam ter ere van Laurentius, waarop staat geschreven: *"Zalig die honger en dorst naar de gerechtigheid, want zij zullen verzadigd worden."*

Al vanaf de vierde eeuw is 10 augustus de dag waarop het feest van de beroemde diaken en martelaar Laurentius wordt gevierd. Hij is de patroon van de kathedraal, van de stad Rotterdam en van het bisdom Rotterdam. Aan de linkerkant geeft paus Sixtus de Tweede aan Laurentius, gekleed in rode dalmatiek, een geldbuidel. Enerzijds, omdat het de taak van een diaken is de armen te ondersteunen, anderzijds vanwege het verhaal uit zijn leven, waarin hij tijdens de christenvervolgingen van de gevangenen genomen paus de verantwoordelijkheid krijgt voor de schatten van de Kerk. Aan de rechterkant krijgt hij tijdens zijn diakenwijding van de paus een kelk, omdat een diaken tijdens de Eucharistie assisteert en de Communie uitreikt.

Bovenaan ziet u Laurentius de armen helpen en hij doet dit nota bene in Rotterdam, omdat naast hem duidelijk de bekende toren van de Grote of Sint-Laurenskerk te zien is. Hij is in het jaar 258 ter dood gebracht door verbranding op een rooster, wat u in het midden heel groot ziet uitgebeeld. Op de achtergrond kunt u Rome zien liggen, de stad waar hij woonde en begraven is. (De glazenier, Henk Asperslagh, wekt bij het afbeelden van die blote borst van Laurentius door een rij vreemde streepjes de indruk dat onze patroon op die plek ooit geopereerd is, omdat je zou menen dat het littekens van een hele reeks hechtingen zijn.) Het groen-wit-groene wapen van de stad Rotterdam staat afgebeeld tussen bloemmotieven in de horizontale balk.

BIJ DE ELISABETHSCHILDERING

1

- 1 Hoog boven uw hoofd zijn in een rooster in het gewelf de symbolen van Geloof, Hoop en Liefde afgebeeld: het kruis, het anker en het hart. In dat rooster staan de woorden er in het Latijn bij: Fides, Spes en Caritas.

Boven de deur van de zij-ingang zijn gebeurtenissen uit het bewogen leven van Elisabeth van Thüringen afgebeeld: haar voorbeeldige zorg voor armen en zieken en boven de deur het afleggen van haar kroon toen zij werd opgenomen in de Derde Orde van Franciscus.

Eronder staan Paulus' woorden: *"Weest mijn navolgers, zoals ik het ben van Christus"*, die ons aansporen heiligen zoals Paulus en Elisabeth in hun christelijke levenswijze tot voorbeeld te nemen.

BIJBELTEKSTEN

Lucas 7:47; Johannes 4:16;
Johannes 21:17; Johannes 20:27;
Lucas 10:42; Johannes 4:15

VOOR HET GELIJKENISSENRAAM

1

BIJBELTEKSTEN

Johannes 13:1; Matteüs 19:14;
Lucas 15:6; Lucas 15:24

U ziet hier boven uw hoofd de 42 vierkante meter grote kleurencompositie van de Limburgse grootmeester Charles Eyck, een van de topstukken van deze kathedraal en al decennia een rijksmonument. Op dit magistrale raam zijn acht van Christus' gelijkenissen uitgebeeld, zoals Lucas ze heeft genoteerd. Bovenaan ziet u Christus als Goede Herder, het verloren schaap over de schouder, met aan weerszijden morrende fariizeën en schriftgeleerden, het geheel voorzien van een tekstband met de woorden: *"Ik heb mijn verloren schaap teruggevonden."* Onder die rand met bloemmotieven ziet u links de parabel van de arme Lazarus en de rijke volgevreten vrek afgebeeld en rechts daarvan het verhaal van de verloren zoon, waarbij uiterst rechts duidelijk ook de boze broer te herkennen is.

- 1 Geheel links is het kleine mosterdzaadje uitgegroeid tot een zeer groot tuingewas en daarnaast is de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan te zien. Daarnaast, ongeveer in het midden, steekt de zielige kop van een os uit de put, wat natuurlijk slaat op Jezus' woorden: *"Wie zal niet terstond zijn in-een-put-gevallen os eruit trekken, ook al is het sabbat."*

Helemaal onderaan, rechts van het midden, is een vrouw haar verloren zilverstuk aan het zoeken en u ziet dat glazenier Charles Eyck voor haar lamp precies het juiste glas heeft gebruikt, zodat die lamp permanent lijkt te branden. Rechts onderaan is de volgende opmerking van Jezus afgebeeld: *"Als ge een geloof hadt als een mosterdzaadje, zoudt ge tot die moerbeiboom zeggen: Maak uw wortels los uit de grond en plant u in de zee, en hij zou u gehoorzamen."*

VERDER DOOR DE DWARSBEUK

1

BIJBELTEKSTEN

Matteüs 5:6

Rechts tegen de muur ziet u de wapenschilden van de vorige bisschoppen van Rotterdam. Bisschop Martinus Jansen was van 1956-1970 de eerste bisschop van Rotterdam en had onder andere een tulp in zijn wapen staan. Zijn wapenspreuk *"Alles zal helder worden in het Licht"* is een uitspraak van Laurentius. De wapenspreuk van bisschop Adrianus Simonis luidde: *"Opdat zij U kennen"*. Hij was bisschop van 1970-1983. De wapentekst van bisschop Philippe Bär was: *"Voor Christus en de Kerk"*. Hij was bisschop van 1983-1993. Bisschop Adrianus van Luyn, van 1993 tot 2011 bisschop, had als spreuk: *"Werk mee bij het evangeliseren"*.

De pilaar tegenover de doopkapel is aan alle kanten voorzien van het embleem van de evangelist Lucas: een gevleugeld rund (omdat diens evangelie begint met het offer van de priester Zacharias in de tempel).

1

Aan de binnenmuren van elk kerkgebouw zijn twaalf kruisjes aangebracht, verwijzend naar de twaalf apostelen. Bij het wijden van de kerk zijn deze apostelkruisjes door de bisschop met chrisma gezalfd en bewierookt. Meestal zijn er apostellichten bij aangebracht, kaarsen die bij die plechtige kerkwijding en ook op de jaardagen hiervan, worden aangestoken. Dit alles staat in verband met de woorden uit het Boek Openbaring: *"De stadsmuur heeft twaalf grondstenen en daarop de namen van de apostelen van het Lam"* en ook *"De luister van God verlicht de Stad"*.

IN DE DOOPKAPEL

- 1 Deze monumentale hardstenen doopvont is gemaakt door de Rotterdamse kunstenaar P. Simonis die het bekken bewerkt heeft met ineengestrengelde figuren. Het kolossale puntvormige koperen deksel is ontworpen door de edelsmid Jan Brom, net als het hekwerk dat de kapel afsluit. Het deksel hangt aan een arm van kunstsmeedwerk, waardoor het vernuftig en gemakkelijk kan worden weggedraaid. Die arm heeft de vorm van de paradijsslang die na het tot zonde verleiden nu de zondevergeving (via de Doop) mogelijk moet maken. In dat deksel staan de vier paradijsstromen gedreven: de Eufraat, de Tigris, de Phison en de Geon. Op de rand staat in het Latijn: *"Onderwijst alle volkeren en doopt hen in naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest."* Op de linkermuur staan diezelfde woorden geschilderd.
- 2 U ziet een grote goudkleurige cirkel die God symboliseert. Daarbinnen vindt u drie elkaar snijende cirkels die de Drie Personen symboliseren. De betekenis staat er in het Latijn bij vermeld, namelijk *"Pater, Filius, Spiritus: Deus-Trinitas"*, wat betekent: *"Vader, Zoon, Geest: God-Drieëenheid"*. De Latijnse woorden voor *"Heilig, heilig, heilig"* uit het Boek Jesaja staan erbij.

Een zin uit de Romeinenbrief staat op de achtermuur van de doopkapel geschreven: *"Door de doop in zijn dood zijn wij met Hem begraven, opdat ook wij, zoals Christus door de macht van zijn Vader uit de doden is opgewekt, een nieuw leven zouden leiden."*

De Doop van de Heer in de rivier de Jordaan is links van de deur geschilderd met erboven de Heilige Geest en in een zon van licht Gods hand met de woorden: *"Deze is mijn beminde Zoon."* Boven de deur kunt u een schildering zien van de vrouwen bij het lege graf van de Heer als verwijzing naar Pasen. Boven die afbeelding is tussen twee engelen de verzezen Christus te zien met het kruis als zijn overwinningsteken. Rechts kunt u zien hoe de pasgeboren Elisabeth in 1207 met veel vorstelijke pracht en praal in Presburg wordt gedoopt. De bisschop, gezeten onder een troonhemel, doopt en haar koninklijke ouders met de Hongaarse kroon op het hoofd knielen ernaast.

Op de rechtermuur van de doopkapel staan weer de bekende letters Alfa en Omega met het goudkleurig Christusmonogram ertussen. Daaronder leest u de woorden uit de Efesiërsbrief: *"Eén God, één Geloof, één Doop"*.

"De Geest die als een duif uit de hemel neerdaalt" is in een mooie glazen rozet in het plafond van de doopkapel te zien. Dit hele gewelf wordt gevuld door een groot kruis en aan de armen van dat kruis ziet u de vier prachtige paradijsstromen ontspringen. Die rivieren stellen in dit geval ook de genadestromen voor die door de kruisdood zijn gaan vloeien. Ze stromen naar de vier hoeken van de kapel en voorzien daar lelies van water, de bloemen die de onschuld voorstellen, de schuldeloosheid die de dopelingen in deze kapel door het doopwater verkrijgen.

IN DE DON BOSCOKAPEL

6

1

- 6 Het doopwater in het bekken, "de baarmoeder", kan pas nieuwe kinderen van God "baren" doordat het eerst is "bevruucht" door Christus. Dit gebeurt in de Paasnacht. De Paaskaars, die het Licht van Christus en Christus zelf symboliseert, wordt meer keren in het water gedompeld. Zo bevrucht Christus op mystieke wijze de schoot waaruit nieuw leven zal worden geboren door het Doopsel. Geen magie uiteraard, maar diepe symboliek.

In het lavabonisje zijn zeven (mangaan) beschilderde tegeltjes aangebracht met van onder naar boven de volgende bijbelse voorstellingen: aanbidding der herders, Doop van Christus, Laatste Avondmaal, Petrus' verloochening, de geseling van Christus, de Emmaüsgangers en de Hemelvaart van de Heer. Op de tegel rechtsboven hebben de twee leerlingen nota bene Hollandse zeventiende-eeuwse kleren aan.

BIJBELTEKSTEN

1 Korintiërs 11:1; Lucas 15:1;
Lucas 16:19; Lucas 15:11; Lucas 17:6;
Lucas 10:25; Lucas 14:5; Lucas 15:8

- 1 In de kathedraal staat een magnifiek bronzen beeld van die sympathieke priester Johannes Bosco (+1888), gemaakt door de edelsmeden Jan Eloy en Leo Brom uit Utrecht. Het staat op een travertijn voetstuk (van de Rotterdamse kunstenaar Simonis), samen met een straatjochie en de hond die hem nogal eens heeft verdedigd tegen brute aanvallers. In het gewelf van die kapel ziet u een gebrandschilderd raam met een brandend hart en een kelk waaromheen de lijfspreuk van Don Bosco: "Geef mij zielen. Neem al het andere weg."

Pilatus met de gemartelde Christus en enkele tierende joden zijn in de nisjes te zien. Op de rechterwand staat de volgende tekst uit de Goede-Vrijdagliturgie geschreven: "Wat heb Ik voor u nog meer moeten doen en heb Ik niet gedaan? Ik heb u nog wel geplant als mijn schoonste wijngaard en zo wrang is mij uw vrucht, want met azijn hebt gij mijn dorst gelest." Op de linker muur staat de volgende tekst geschilderd, uit diezelfde liturgie: "O, gij allen die voorbijgaat langs de weg, aanschouwt en ziet of er een smart is gelijk mijn smart. Mijn volk, wat heb Ik u gedaan of waarin heb Ik u bedroefd? Antwoord mij."

BIJBELTEKSTEN

Lucas 17:6; Johannes 17:3;
Openbaring 21:14; Openbaring 21:23

HET DON BOSCORAAAM

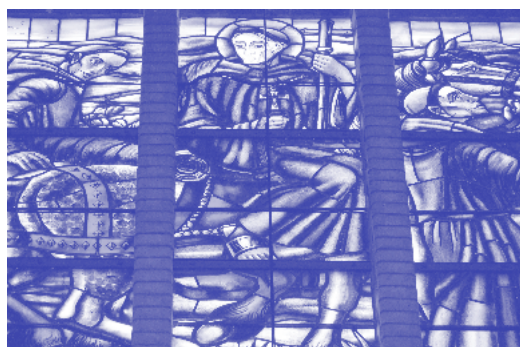

1

- 1 Tegenover deze kapel, aan de andere zijde van de kerk, is een groot raam aan Johannes Bosco gewijd, waarop u hem temidden van de straatjongens ziet staan met de stad Turijn op de achtergrond en de genoemde hond aan de zijkant. In de boog daarboven is hij afgebeeld met zijn moeder Margareta die hem enorm heeft gesteund bij zijn moeilijke werk onder de verwaarloosde stadsjeugd. Deze twee richten zich daar biddend tot Maria, Hulp der Christenen, onder welke titel Don Bosco Maria graag vereerde. 31 Januari is zijn gedachtenis, de dag waarop hij in het jaar 1888 stierf.

In de horizontale band tussen beide raamgedeelten zijn onder andere de drie evangelische raden uitgebeeld, de adviezen van Christus die door alle kloosterlingen worden gevolgd: de gehoorzaamheid (zie de zonnebloemen die steeds de zon volgen), de zuiverheid (zie de blanke lelie) en de armoede (de distel die aan arme grond genoeg heeft). Op dit raam staat de zaligspreking: *"Zalig de zachtmoedigen, want zij zullen het Land beërven."*

HET WILLIBRORDRAAM

1

Deze kathedraal heeft een groot gebrandschilderd raam dat geheel aan Sint Willibrord is gewijd. Het is het middelste van die drie ramen aan de overzijde. Het moment na zijn aankomst per schip is uitgebeeld (zie de zeemeeuw) en Willibrord is op een paard gezeten met het bisschoppelijke kruis op zijn borst. Twee van onze voorouders, met een schop in de hand, zien hoe Willibrord bij Katwijk aan land komt. Op de rode banier die een van Willibrords metgezelen draagt, staat in het Latijn *"In de Naam des Heren"*. (Die monnik óf de glazenier kende niet zo goed Latijn, aangezien er een taalfout op die banier staat). In de halve cirkel daarboven wordt Willibrord, in bisschoppelijk ornaat op zijn cathedra en met een stralenkrans wegens zijn heiligheid, geflankeerd door de hofmeier Pepijn de Tweede die destijds zijn missiewerk politiek heeft gesteund. Ook Sergius de Eerste staat naast hem, de paus die hem op 23 november 695 in Rome tot onze bisschop wijdde. In die horizontale rand tussen beide raamgedeelten prijkt in het midden het wapen van zijn bisschopsstad Utrecht (rood met een wit kruis), links Martinus te paard met een bedelaar (de patroon van het eerste kerkje dat Willibrord in Utrecht bouwde) en rechts de Nederlandse leeuw. Op dat raam wordt een tekst uit Christus' Zaligsprekingen toegepast op Willibrord: *"Zalig de vredestichters, want zij zullen zonen van God geheten worden."*

1

BIJBELTEKSTEN

Genesis 3:13; Genesis 2:11; Matteüs 28:19; Jesaja 6:3; Romeinen 6:4; Matteüs 3:17

DOOR DE RECHTER ZIJBEUK

Tegenover dit glas-in-loodraam, precies boven het getal 11 van de elfde statie, is Willibrord weer afgebeeld, nu als wandschildering. Ook hier draagt hij het pallium, het onderscheidingsteken van aartsbisschoppen. Adalbert, de diaken die met Willibrord vanuit Engeland is meegevaren, staat links van hem. Rechts staan de Gebroeders Ewald afgebeeld. In augustus 857 kwamen de Noormannen bij Noordwijk aan land. De dorps-pastoor, de oude priester Jeroen, werd gefolterd en gedood. Hier staat hij afgebeeld, gekleed in superplie en stola, boven de tiende statie, rechts. Bavo (7e eeuw) staat linksboven de tiende statie geschilderd. Boven het getal 10 ziet u de beroemde Bonifatius (+ 754).

DE MOEDER TERESAKAPEL

1

In deze kapel bevindt zich een houten beeld van de heiligverklearde Moeder Teresa van Calcutta (+ 1997), een uiterst natuurgetrouwe weergave. Het is in 2004 door Adrianus Kardinaal Simonis gewijd. Het beeld is geplaatst ook vanwege de dankbaarheid jegens de Zusters van Naasteliefde, die in de geest van hun stichteres leven en werken in onze parochie. Het beeld is geschenken door een parochiaan.

1

De bisschop en martelaar Blasius (4e eeuw), die wordt aangeroepen om bescherming tegen ziekten van keel en long, is linksboven de negende statie present. Paus Cornelius (3e eeuw), waar iedereen die Kees of Lia heet naar is genoemd, is afgebeeld midden boven de negende statie. Rechts staat Rochus (14e eeuw) geschilderd, samen met zijn hond. Linksboven de achtste statie is Apollonia (3e eeuw) geschilderd met een van pijn vertrokken gezicht en haar beide handen aan haar mond. Lidwina van Schiedam (+1433) staat in het midden. Barbara (3e eeuw), die de patrones is van de mijnwerkers, is rechtsboven de achtste statie afgebeeld.

In deze kapel zijn bovenaan de pilaren en in de hoeken allerlei gebeeldhouwde wezens te vinden, zoals een varken, een ram, een uil, een bij en een hondachtig wezen.

HET ANNARAAM

1

- 1 Aan de andere zijde van het kerkship ziet u het raam ter ere van Anna, Maria's moeder, en de woorden: *"Zalig de zuiveren van harte, want zij zullen God zien."* Op dat grote raam staat rechts uitgebeeld hoe de engel aan Anna de geboorte van een kind aankondigt. Aan de linkerkant staan Maria's ouders, Joachim en Anna, bij de Gouden Poort in Jeruzalem, verliefd naar elkaar kijkend. In het midden bovenaan staan moeder Anna, dochter Maria en kind Jezus als een hecht groepje van drie personen afgebeeld. Deze groep van drie is vaak afgebeeld en wordt dan altijd "Sint-Anna-te-Drieën" genoemd.

In het midden loopt de driejarige Maria kwiek de tempeltrappen op, de hogepriester tegemoet. Haar ouders achter haar kijken toe. De lammetjes zullen geofferd gaan worden. Maria Kleofas en Maria Salomé, die in het Evangelie worden genoemd, komen bovenaan in het raam voor, de ene met een bos bloemen en de andere met een witte duif in de hand. Beiden zijn als nog kleine meisjes afgebeeld, omdat ze dochters waren uit respectievelijk het tweede en derde huwelijk van Maria's moeder Anna.

Isaï, die boer uit Bethlehem die in het boek Samuël voorkomt, is een stamvader van Jezus. Zijn hoofd staat afgebeeld in die horizontale band. Dat hoofd wordt geflankeerd door namen van andere voorvaderen van Christus, namelijk van links naar rechts Juda en Elmadan, Joachim en Nahum, de boerenzoon en koning David, Nathan en tenslotte Neri.

BIJBELTEKSTEN

Efesiërs 4:5; Matteüs 3:16

ONDER HET JUBEE

1

Onder het zangersbalkon bevindt zich een balkon met nog vele tientallen plaatsen voor de kerkangers. Er bevinden zich hier een aantal raampjes. Hierop is links het wapen van Koningin Wilhelmina te zien. Daarnaast is het Nederlandse wapen met de wapenspreuk: *"Je maintiendrai"* ("Ik zal handhaven") afgebeeld.

Naast dit vaderlandse wapen is dat van paus Benedictus de Vijftiende te vinden met de bijnaam *"Princeps pacis"*, Vrededorst, omdat deze paus in 1917 een belangrijk vredesvoorstel gedaan heeft ter beëindiging van de Eerste Wereldoorlog.

Het raampje daarnaast geeft een bisschops-wapen weer met de spreuk: *"In het geloof niet aarzelend."* Het is het wapen van Mgr. Augustinus Callier, de bisschop die de kerk heeft geconsacreerd. Op het volgende raampje is het adellijke wapen van Elisabeth afgebeeld met daaronder het woord *"Hongarije"* en op het raampje daarnaast is het wapen van haar echtgenoot Lodewijk de Vierde, landgraaf van Hessen, te zien.

Daarnaast bevindt zich het wapen van de stad Rotterdam met de spreuk erbij *"Fervet opus"*, wat betekent: "Het werk is in volle gang." Tenslotte prijkt geheel rechts het wapen van de provincie Zuid-Holland.

1

ACHTERIN DE KATHEDRAAL

1

Bij alle ingangen van de kerk bevindt zich een stenen schaal met gewijd water, waarmee de gelovigen zich kunnen bekruisen om zich daarmee te zuiveren alvorens het godshuis binnen te gaan. (Zie immers Psalm 24.) Boven de deuren van de hoofdingang zijn door de Rotterdamse glazenier Stroucken in antiekglas knielende engelen aangebracht, waarvan er twee een olielamp bij zich hebben en twee anderen wierook branden.

- 1 Naar een oude katholieke traditie is bij de uitgang van de kerk een afbeelding van Christoffel aangebracht, een geglazuurd reliëf van de Rotterdamse beeldhouwer W. Fritschy. Christoffel is patroon van de reizigers. Volgens een 5e-eeuwse legende heeft hij het Christuskind over een rivier gedragen, waarbij het hem leek of hij het gewicht van de hele wereld torste. Achterin hangt een groot houten triomfkruis, in Romaanse stijl, met een koningskroon in plaats van een doornenkroon en vervaardigd door de befaamde kunstenaar J.H. Brom.

DE MARIA- ANNEX BIECHTKAPEL

1

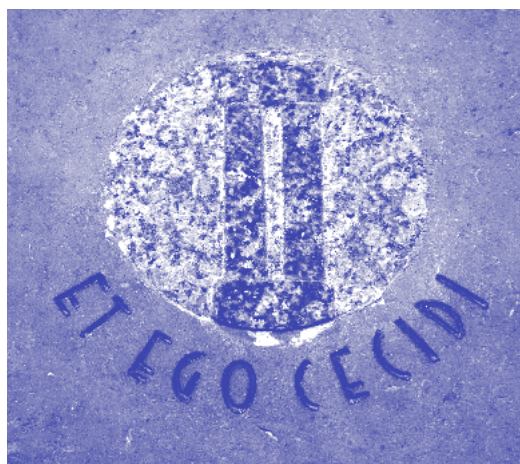
Achter de twee deuren bevindt zich de biechtstoel, de plaats waar de priester zonden vergeeft ingevolge Christus' woord: *"Wier zonden gij vergeeft, hun zijn ze vergeven."* In deze kapel bevindt zich boven uw hoofd verrassend beeldhouwwerk. Naast een monster, een vogel en twee engelpopjes kunt u ook een kennelijke pessimist ontwaren, twee bebaarde mannen en een persoon die de wanhoop nabij is en vertwijfeld de handen aan zijn hoofd brengt.

De raampjes verwijzen naar twee mirakelen, die in de Middeleeuwen hebben plaatsgevonden, links een Bloedwonder. Het toont de gebeurtenis uit 1380 toen een priester de kelk met geconserveerde wijn omstootte. Het Bloed bevindt zich tot op heden op de witte doek. Rechts een Hostiewonder van 1345, toen een doodzieke man de Hostie uitbraakte. Het braaksel werd in het vuur van de haard gegooit, maar de Hostie werd niet door de vlammen verteerd.

Op het icoontje tonen de engelen Gabriël en Michaël aan het jonge Christuskind de werktuigen van zijn toekomstig lijden: een kruis, een lans en een rietstengel met een in gal gedoopte spons.

- 1 In de afwijkende pilaar linksachter in de kerk is de heilige Teresia van het Kind Jezus (van Lisieux) (+ 1897) uitgehakt, omdat het bombardement waarbij de kerk getroffen werd, op haar gedenkdag, 3 oktober 1941, plaatsvond. Zij houdt een boek in haar handen met haar spreuk: *"Men stelt nooit te veel vertrouwen op God die zo goed en*

HET LIDWINARAAM

2

1

barmhartig is". Aan haar voeten staat een vaas met rozen. De pilaar wijkt zo af, omdat de eerdere pilaar die op die plaats stond bij dat bombardement verwoest werd. Een deel ervan staat hier vlakbij naast de biechtstoel. Aan de zijkant van de memoriezuil staan de namen van de destijds omgekomen parochianen. De verdwenen dubbele zuil is aan de zijkant in het klein afgebeeld met de woorden "*Et ego cecidi*", wat betekent: "*Ook ik ben gevallen.*"

2

Ook Gerardus Majella (+ 1755) komt op de pilaar voor. Er staat ook een wingerdrank afgebeeld met in het Latijn de woorden van Christus erbij: "*Ik ben de wijnstok, gij zijt de ranken.*" De hele zuil is vervaardigd door de befaamde beeldhouwer Albert Termote. Er tegenover ziet u een in 1941 door C. Wessels gemaakt werkje hangen, waarop de Rotterdamse brandende binnenstad is afgebeeld, samen met een uitbeelding van Maria als Koningin van de Vrede.

Op het achterste grote raam aan de rechterkant ziet u Lidwina van Schiedam (+ 1433), een heilige van ons eigen bisdom. Ze is afgebeeld op haar ziekbed, terwijl zij de stigma's van Christus ontvangt. In de boog daarboven wordt Lidwina als een bruid de hemelse bruiloftszaal binnengeleid. U ziet daar ook de rozenstruik uit haar tuin afgebeeld die bij haar sterven in volle bloei stond. De glazenier Henk Asperslagh heeft de bovenste Lidwina een gelaat gegeven dat de sporen draagt van haar enorme lijden; die engel met zijn uitdrukking van grote eerbiedige bewondering is indrukwekkend van expressie.

1

In die horizontale band zijn lelies te zien als symbool van de reinheid, alsook passiebloemen die het lijden symboliseren. In het midden prijkt het wapen van de stad Schiedam. Links ziet u de lijdende Job op de mesthoop buiten de stad zitten, de figuur uit het gelijknamige Bijbelboek. Rechts is Christus in de Hof van Olijven afgebeeld. Op het raam van deze zieke Lidwina van Schiedam staat vermeld: "*Zalig die wenen, want zij zullen getroost worden.*"

23

DOOR DE LINKER ZIJBEUK

Op het raampje links in de muur is Sint Joris (4e eeuw) in zijn strijd met het Kwade afgebeeld. Hij is de patroon van de mannelijke jeugd en de padvinderij. Het linker en rechter raampje zijn gevuld met eikenbladeren, omdat die het symbool zijn van de overwinning. Op 30 mei 1431 werd Jeanne d'Arc, de patroonheilige van de vrouwelijke jeugd, op de Markt te Rouaan ter dood gebracht. Zij werd levend verbrand, welke terechtstelling is uitgebeeld in dit linker zijpad. Op een glastripteek staat links een Engelse soldaat en rechts een monnik met een kruisstaf. De reusachtige brandstapel verschroeit bijna hun kleren.

24

HET GERARDUSRAAM

In het bovengedeelte van het grote glas-in-lood-raam aan de andere zijde van het kerkship ziet u God de Vader met een wereldbol in de hand, de Zoon met een kruis en de Geest met een stralenkrans. De raamhelften worden gescheiden door vijf engelen. Op het middelste raam ziet u Gerardus Majella, een 18e-eeuwse broeder in de orde van de Redemptoristen, gezeten op een wit paard waarvan de staart, anatomisch heel merkwaardig, uit de rechterbil komt. Hij richt zich daar bezwerend tot een man met een rode narrenkap op het hoofd, de verpersoonlijking van de grote tegenstand die hij tijdens zijn leven ondervond. Links ziet u broeder Gerardus brood uitdelen aan de kloosterpoort in Napels en rechts op wondere wijze een gezin van voedsel voorzien. Op het raam staat de volgende tekst: *"Zalig de barmhartigen, want zij zullen barmhartig behandeld worden."*

25

HET BONIFATIUSRAAM

1

Daarnaast is een gebrandschilderd raam geheel aan de vermaarde bisschop Bonifatius en zijn metgezellen gewijd. U ziet daar de 86-jarige missionaris de moordende slagen afweren met een liturgieboek. Vlak daarvoor had hij de heilige eik van de heidense Friezen omgehakt. De stam van die eik is achter Bonifatius te zien. Een van zijn metgezellen heeft het gebruikte zwaard nog in zijn hand. Ook de tenten zijn afgebeeld. In de bovenste halve cirkel bieden twee engelen aan de martelaar een krans en een overwinningspalm. Er zijn drie wapens bijgevoegd: van Friesland (twee leeuwen), van Utrecht (rood-wit) en van Dokkum, de plaats waar hij in 754 is vermoord (halve maan en drie sterren). Tussen de wapens staat een leerzame tekst: *"Geen kwaad met kwaad vergelden, maar goed doen voor het kwaad dat men ons berokkent."* Op het raam staat de volgende zaligspreking: *"Zalig die vervolgd worden om de gerechtigheid, want hun behoort het Rijk der Hemelen."*

1

IN DE ANTONIUSKAPEL

1

- 1 Onze kathedraal bezit een beeld van Antonius van Padua (+ 1231) van de beeldhouwer Jac. Sprenkels. Aan de kapelwand staan de door Matteüs opgetekende woorden van Jezus te lezen: *"Indien gij volmaakt wilt zijn, ga heen, verkoop alles wat gij hebt, geef het de armen en gij zult een schat hebben in de Hemel en kom, volg Mij."* En: *"Al wie huis of broeders of zusters of vader of moeder of vrouw of kinderen om mijn Naam zal verlaten hebben, zal honderdvoudig ontvangen en het eeuwige leven bezitten."*

Tegen de achtermuur staat een klein beeld van Pater Pio. De drie gebrandschilderde raampjes in de kapel, vervaardigd door de Rotterdamse kunstenaar A. Stroucken, stellen een historische gebeurtenis voor, namelijk hoe Antonius van Padua een man die twijfelde aan de werkelijke tegenwoordigheid van Christus onder de gedaanten van brood en wijn, tot inkeer bracht door een monstrans met de heilige Hostie aan een ezel voor te houden, waarop het dier aanstonds neerknielde en diep zijn kop boog.

BIJBELTEKSTEN
Matteüs 5:8

IN DE JOZEFKAPEL

1

Het houten Jozefbeeld is gemaakt door de bekende kunstenaar Jan Brom. Deze zittende Jozef steunt de linkerhand op de zaag die zijn beroep aanduidt en draagt in de rechterhand een lelietak als symbool van zuiverheid en verwijzend naar het verhaal uit de apocriefe evangeliën, waarin hij door een bloeiende lelie aan zijn staf wordt aangewezen als bruidegom van Maria. O.P.N. betekent: "Ora pro nobis", wat betekent: "Bid voor ons."

In de raampjes ziet u Maria en Jozef, die in de tempel Anna en Simeon ontmoeten; de laatste heeft het Jezuskind in de armen. In het gewelf ziet u de zegenende hand van God de Vader, de vis die een mysterieus symbool is van Christus en de vliegende duif, die de Heilige Geest voorstelt. Het koperen kruisensemble heeft in de boog de woorden staan: "Lauda Sion Salvatorem", oftewel "Loof Sion de Verlosser". Bovenaan staat: INRI. De afkorting voor: Jesus van Nazaret Koning der Joden. Onderaan staan de Griekse letters X (= Ch) en P (= R), dus de beginletters van Christus. Aan de vier armen van het kruis ziet u de symbolen van de vier evangelisten afgebeeld.

Links ziet u de parochiële Gedachtenismuur. In de nissen vindt u witte steentjes met namen. De witte steentjes ter gedachtenis aan overleden parochianen refereren aan een tekst in het Boek der Openbaring, waarin staat: *"Wie oren heeft, moet horen wat de Geest tegen de Kerken zegt. Wie overwint, zal Ik een witte steen geven, waarop een nieuwe naam staat die niemand kent, behalve degene die hem ontvangt."*

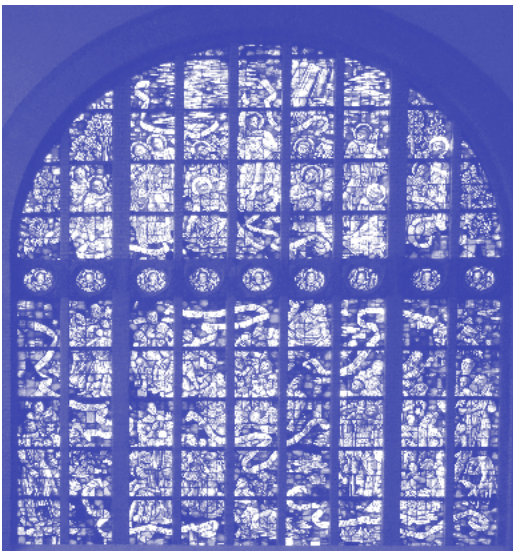
28

IN DE ZIJBEUK

Het symbool van Marcus is een gevleugelde leeuw, omdat zijn Evangelie in de woestijn begint. De Venetianen hebben het lichaam van de evangelist Marcus in 828 uit zijn sarcofaag gestolen en overgebracht naar hun kathedraal die ze toen San-Marco hebben genoemd. De Venetianen hebben die gevleugelde leeuw overgenomen in hun eigen stadswapen. Ook in deze kathedraal is dat symbool van Sint Marcus te vinden. U moet dan kijken aan die grote pilaar tegenover het Jozefbeeld, waar u het aan alle zijden vindt.

29

HET BERGREDERAAM

1

- 1 Het reusachtige raam dat u linksboven ziet, is een magistraal kunstwerk van de grote Charles Eyck. Ook hierop komen weer de Acht Zaligsprekingen voor. Dit raam is trouwens helemaal aan die Bergrede gewijd. Bovenaan zit Christus, terwijl Hij de twaalf apostelen onderricht. Op het onderste gedeelte zijn de acht categorieën mensen afgebeeld, waarover de zaligsprekingen gaan. Ook deze magnifieke kleursymfonie, al decennia een rijksmonument, is van internationale faam. Het was een geschenk van de parochianen ter gelegenheid van het veertigjarig bestaan van deze kerk.

30

HET BONIFATIUSRAAM

1

Aan de rechterkant van de toegangsdeur is het rozenwonder van Elisabeth afgebeeld. Boven de deur is Elisabeths kasteel, de Wartburg, te zien en links de verdrijving uit de Wartburg samen met haar kindertjes en twee vriendinnen, na de dood van haar echtgenoot.

1

31

HET APOLLONIARAAM

Als u met de rug naar de Lourdeskapel staat, ziet u het raam ter ere van een martelares op wie deze zaligspreking wordt toegepast: *"Zalig de armen van geest, want hun behoort het Rijk der Hemelen."* Op dat raam is Apollonia te zien, een vrouw van middelbare leeftijd uit Alexandrië in Egypte. Links is afgebeeld hoe zij onder de Romeinse keizer Decius in het jaar 265 werd veroordeeld wegens haar christin zijn. Op het rechterpaneel worden haar tanden uitgetrokken en in het midden komt op de brandstapel aan haar aardse leven een einde. In de bovenste halve cirkel is Apollonia weer te zien, maar nu zegevierend tussen twee engelen, waarvan er één het befaamde historische Gouden Boek vasthoudt, waarin heiligenlevens beschreven staan.

BIJBELTEKSTEN
Johannes 20:23

IN DE LOURDESKAPEL

1

2

Het schilderijtje, rechts, beeldt Psalm 41 uit: *“Zoals het hert smacht naar de stromende wateren, zo smacht mijn ziel naar U.”* In de Lourdeskapel, links voor in de kathedraal, ligt een mozaïekvloer van de Gentse kunstenaar Pichu. Het losstaande zwartmarmeren altaar bevat relieken. Het wandaltaar van marmer en Los-Angelessteen is vervaardigd door de Rotterdamse beeldhouwer Jac. Sprenkels.

Op de altaartombe is een merkwaardig reliëf uitgehakt, namelijk een historische Sacramentsprocessie met ziekenzegening te Lourdes. Links herkent u de bekende basiliek en rechts de verschijningsgrot.

De invalide Franse spoorwegingenieur Gargan, die u in het midden op de brancard ziet liggen, bleek na de ziekenzegen plotseling genezen te zijn. De gebaarde brancardier D.A. Wreesman was op twee meter afstand getuige van deze wonderbare gebeurtenis. Hij was de vader van de bouwpastoor van deze kerk, die zelf trouwens als monstrans-dragende priester is afgebeeld. De andere priesters zijn portretten van kapelaans van deze parochie. De beeldhouwer heeft niet alleen de sponsor van dit altaar, mevrouw Van Staay (de dame met de hoed) afgebeeld, maar ook zijn eigen dochter (links), de Rotterdamse steenhouwer Simonis (die onder andere het doopvontbekken voor deze kerk heeft gemaakt) en de architect van ons kerkgebouw de heer P. G. Buskens (beiden rechts). Bernadette Soubirous (+ 1879), die in Lourdes authentieke verschijningen van Maria heeft gekregen, is in reliëf te zien links op de witte marmeren retabel, en ook in de vorm van een beeld, gekleed als kloosterzuster.

1

Rechts op het altaar ziet u in reliëf paus Pius de Negende met de door hem geschreven bul in zijn hand, waarin hij het leerstuk van Maria's onbevleete ontvangenis afkondigt. Op de linkerhelft van deze altaaropstand flankeren engelen Bernadette en op de rechterkant hanteren zij een wierookvat. Daarboven, langs de rand, zijn tussen engelenkopjes nota bene de dochters van de altaarsponsor afgebeeld, Jo en Jeanne.

Het fraaie Mariabeeld, uit blank marmer gehouwen, staat onder een verguld baldakijn en eronder staan de woorden die Bernadette in 1858 hoorde: *“Je suis l'immaculée conception”*, wat betekent: *“Ik ben de Onbevleete Ontvangenis.”* De totale kapelbeschildering door Jan Dunselman is een bijzonder kunstwerk, aangezien hij, meesterlijk woekerend met de beschikbare ruimte, er een weloverwogen compositie van heeft gemaakt, rijk aan betekenissen en symboliek.

Aan weerszijden van het baldakijn bevinden zich nissen, waarin vier taferelen uit Maria's leven te zien zijn en twee Oudtestamentische vrouwen die men als een voorafbeelding beschouwen kan. Links is koningin Ester geschilderd, het Joodse meisje dat een schoonheidswedstrijd won en daarom met de Perzische koning Ahasveros mocht trouwen, maar wel daardoor in de gelegenheid kwam het Joodse volk te redden van de ondergang, zoals in het gelijknamige Oudtestamentische Boek staat verteld. In het Latijn staan de liefdevolle woorden van de koning eronder: *“Want deze wet, Ester, is niet voor jou ingesteld.”*

Daarnaast ziet u de aanbidding van de Wijzen met de bede: *“Oorzaak van onze blijdschap, bid*

voor ons." Onder de Madonna met Kind staat: "Heilige Maria, Moeder van Christus, help ons." Rechts heeft Maria weer haar Kind op schoot, maar nu drieëndertig jaar later. De gebedstekst hieronder luidt: "Troosteres van de bedroefden, help ons." Vervolgens ziet u Johannes en Maria onder het kruis staan met de woorden: "Heilige Maria, Moeder van de Verlosser."

Uiterst rechts is de dappere Jodin Judit (uit het gelijknamige Bijbelgedeelte) afgebeeld met het door haar afgeslagen hoofd van Holofernes, de aanvoerder van het vijandelijk leger. De bijgevoegde tekst betekent: "Judit zei: Gij hebt de vijand in mijn hand overgeleverd." Links op die hoek staan Adam en Eva onder de boom van kennis van goed en kwaad, temidden van paradijselijk groen. Op de rechterhoek banen zij zich gebogen een weg door distels en doornen, terwijl een engel de toegang tot het paradijs afsluit.

- 2 Aan de linker bovenmuur is de boodschap van de engel aan Maria op groot formaat afgebeeld. De eerste helft van het Wees Gegroet staat daaronder te lezen, maar wel in het Latijn. De eerste drie zinnen van het Wees Gegroet zijn destijds door die engel gesproken. De Kerk gedenkt die gebeurtenis op 25 maart. Er liggen negen maanden tussen 25 maart (de dag van de conceptie) en 25 december (die van de geboorte van Jezus). Ook een grote wandschildering beeldt dit Kerstgebeuren uit. Zie de rechtermuur hoog boven die doorgangsboog. Daar staat bovendien de tweede helft van het Wees Gegroet geschreven.

Hoog boven het altaar kunt u negen cirkels vinden, waarin u evenzoveel eretitel van Maria, afkomstig uit de bekende litanie van Loreto, ziet geschreven en uitgebeeld. Dit zijn van links naar rechts: 'maagd der maagden', 'eerwaardig vat', 'mystieke roos', 'ark van het verbond', 'deur van de hemel', 'gouden huis', 'spiegel zonder smet', 'ivoren toren' en 'heilige moeder Gods'.

Hoog boven uw hoofd staat de tekst: "Electa ut sol", dat is: "Uitverkoren als de zon". Links daarvan is een heidens orakel afgebeeld in de linker cirkel, de Sibille van Cumae, die nota bene de komst van de Verlosser heeft voorspeld. De profeet Jesaja staat aan de linkerzijde in de rechter cirkel, omdat hij Jezus' geboorte heeft voorspeld. Er staat "Virgo concepit et pariet Filium", "De Maagd zal ontvangen en een Zoon ter wereld brengen."

De profeet Daniël staat aan de rechterzijde, in die linker grote cirkel, omdat hij de tijd van Jezus' geboorte heeft voorspeld. Een profeet had al lang tevoren Betlehem genoemd als geboorteplaats van Christus, namelijk Micha, geschilderd in die uiterst rechtse cirkel. Bij hem staat dan ook zijn voorspelling: "Uit u, Betlehem in Efrata, te klein om tot Juda's geslachten te behoren, uit u komt iemand voort die voor mij over Israël zal heersen."

In de halve koepel boven het altaar troont Maria als Koningin des Hemels naast haar Goddelijke Zoon, waarboven God de Vader zegenend de handen uitstrekt en de Heilige Geest stralend present is. Op de triomfboog van deze kapel staat de

tekst: "Tota pulchra es Maria et macula non est in te" wat betekent: "Geheel schoon zijt gij, Maria, en de smet van de erfzonde rust niet op u."

Boven de deur in deze kapel is een merkwaardig zegel met Griekse letters aangebracht, een afbeelding die al in de eerste eeuwen van het Christendom voorkwam en waarvan de letters een afkorting zijn van "Theotokè boèthè", wat betekent: "Moeder van God, help ons." Die geschreven twee letters die veelvuldig op de wand voorkomen, vormen de Latijnse afkorting van "heilige Maria".

BIJBELTEKSTEN

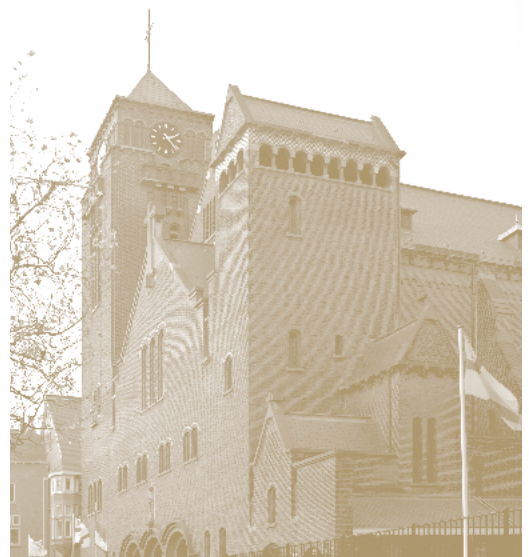
Johannes 15:5; Matteüs 5:5;
Matteüs 5:7; Petrus 3:9; Matteüs 5:10

33

DE ACHTERGEVEL

De achterzijde van de kerk aan de Robert Fruinstraat met de apsis, de sierlijke kooromgang-dakgalerij en de elegante torentjes, is architectonisch van grote kwaliteit. Een van de torens bevatte tot de oorlog een angelusklok. Na de oorlog werd deze in de kerk opgehangen (in de huidige Moeder Teresakapel).

EINDE

WEESE WELKOM

RONDLEIDINGEN

Hartelijk dank voor uw aandacht voor deze rondleiding door de HH. Laurentius- en Elisabethkathedraal. Wist u dat er vaker rondleidingen zijn in de kathedraal?

In samenwerking met het Gilde Rotterdam worden regelmatig rondleidingen gegeven. U kunt zich aanmelden via de website van het Gilde Rotterdam: www.gilderotterdam.nl. U sluit dan aan bij een groep mensen die allemaal belangstelling hebben voor dit bijzondere kerkgebouw.

U kunt ook met uw vereniging, of vrienden en familie een eigen rondleiding aanvragen. Ook dat kan via www.gilderotterdam.nl. Startpunt van een rondleiding is de ingang van de kathedraal, Mathenesserlaan 305. De rondleiding duurt ongeveer 2 uur.

EUCHARISTIEVIERINGEN

De HH. Laurentius & Elisabethparochie is een rooms-katholieke parochie die onderdeel is van het bisdom Rotterdam.

In deze kathedraal wordt op weekdagen (9.30 uur) en elke zondag (11.00 uur) de Eucharistie gevierd.

STEUN

Het onderhoud van deze prachtige kerk vraagt veel geld. Door de inzet van veel vrijwilligers worden de kosten waar dat kan laag gehouden. Toch blijft er nog veel geld nodig voor het onderhoud, zoals u waarschijnlijk begrijpt na een bezoek aan deze kerk. Het kerkgebouw is eigendom van de rooms-katholieke HH. Laurentius & Elisabethparochie. Parochianen dragen naar vermogen bij via onder meer collectes, de actie Kerkbalans, giften en legaten.

Help ook mee met uw bijdrage voor de instandhouding van dit rijksmonument. U kunt uw gift overmaken op het bankrekeningnummer van de parochie: NL23 INGB 0000 5292 26 t.n.v. Parochie HH. Laurentius en Elisabeth te Rotterdam.

ADRES

De HH. Laurentius en Elisabethkathedraal
Mathenesserlaan 305
3021 HK Rotterdam
010 - 477 27 52
06 - 83 11 30 24

BEZOEK OOK ONZE WEBSITE

www.kathedraalrotterdam.nl voor nieuws en activiteiten.

COLOFON

SAMENSTELLING EN TEKST

Thomas Remken, gids van de kathedraal en redactielid van het kathedrale parochieblad

FOTO'S

Archief bisdom Rotterdam: 9.1, 13.1
Joop Nijs: 1.1, 1.2, 4.1, 4.6, 5.1, 5.3 t/m 5.6, 5.9, 5.10, 6.1, 11.1, 14.1, 18.1, 21.2, 22.1, 32.1, 32.2
Ramon Mangold: 17.1, 20.1
Peter van Mulken: 29.1, 30.1
Daphne van Rosendaal: 4.2 t/m 4.5, 4.7, 4.8, 5.8, 6.2 t/m 6.5, 10.1, 12.1 t/m 12.6, 15.1, 19.1, 21.1, 25.1, 27.1
Johan Wouters: 5.2, 5.7, 8.1, 26.1, p. 28

VORMGEVING

Dailymilk - strong by design
www.dailymilk.nl

Rustieke begraafplaats & crematorium

R.K. Begraafplaats & Crematorium St. Laurentius is kleinschalig en klantvriendelijk. Wij hebben persoonlijke aandacht voor de wensen van de mensen die hier begraven of gecremeerd willen worden. Ook voor de nabestaanden hebben we de grootste zorg.

De Rooms-katholieke begraafplaats St. Laurentius die stamt uit 1867, is een Gemeentelijk Monument, een groene oase, een plek van rust en spiritualiteit. Het terrein ligt midden in de stad Rotterdam, centraal in Crooswijk. St. Laurentius heeft in honderdvijftig jaar een heel eigen plek veroverd in de buurt en in de stad. In de loop der jaren is St. Laurentius niet alleen voor Rooms-katholieken een gedenkwaardige begraafplaats geworden, maar ook voor andersgezinden. Een rustieke en serene plek waar eenieder troost vindt.

Intiem, betrokken
en zorgzaam

Nieuwe Crooswijkseweg 123, 3034 PN Rotterdam
T 010 - 413 63 08 | www.begraafplaatslaurentius.nl
Wij zijn 7 dagen per week voor u geopend.

B

BURGY

KLASSIEK BOUWEN

van kozijn tot kathedraal

www.burgy.nl

ROIND

GANG

BOOR

DE

KATH

DRAAL

HH. LAURENTIUS EN ELISABETH

ROTTERDAM